

Ο Χρηστέας και ο...Σπορέας Καθηγητής στην Α' Χειρουργική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών (1956-1970) (Μνήμη Νικ. Χρηστέα, 1905-2001)

Α.Ι. Τριπολίτης¹

Ζητώ συγγνώμη προκαταβολικά από τους αναγνώστες του κειμένου τούτου, διότι είμαι βέβαιος ότι οι περισσότεροι από εσάς γνωρίζουν καλύτερα από ό,τι η ταπεινότης μου, το ΔΑΣΚΑΛΟ μου (ΜΑΣ), τον αείμνηστο Νικ. Χρηστέα. Όμως εδώ δε θα ασχοληθώ ιδιαίτερα ούτε με τα χειρουργικά του επιτεύγματα, ούτε γενικά με το βιογραφικό του. Θα αναφερθώ απλώς σε κάποιες πτυχές της ζωής του που ζήσαμε μαζί (από το 1967 που πήγα στην Α' Χειρουργική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών, έως και τη συνταξιοδότησή του το 1970).

Ξεκινώ λοιπόν από τον...περίεργο τίτλο: φθάνοντας σε κάποια ηλικία κάνουμε όλοι μας (το ίδιο θα κάνετε -αργότερα- κι εσείς οι νεότεροι) κάποια αναδρομή στο παρελθόν ("flashback" το λένε όσοι κατέχουν καλώς τα ... ελληνικά). Ακούγοντας λοιπόν την παραβολή του σπορέως σε κάποια Κυριακάτικη Ευαγγελική Περικοπή πρόσφατα (Οκτώβριος 2008) -συγχωρήστε με αδέρφια που πηγαίνω τις Κυριακές στην εκκλησία- δεν ξέρω συνειρμικά γιατί πήγε το μυαλό μου στον αείμνηστο Νικ. Χρηστέα. Και για να καταλάβουν οι συνάδελφοι τι εννοώ, θα περιγράψω με λίγα λόγια την παραβολή του σπορέως σε ελεύθερη απόδοση: βγήκε, λοιπόν, ο σπορέυς (ο γεωργός αν προτιμάτε) να σπείρει το σπόρο του (μάλλον σιτάρι). Ρίχνοντας το σπόρο, άλλος έπεσε σε παχύ χώμα, φύτρωσε και ανεπτύχθη υπερβολικά, άλλος ανεπτύχθη λιγότερο πέφτοντας σε λιγότερο παχύ χώμα, άλλος δεν φύτρωσε καθόλου διότι έπεσε σε πέτρες και άλλον τέλος τον έφαγαν τα πουλιά. Επαναλαμβάνω, δεν ξέρω πώς, αλλά το μυαλό μου πήγε στο Χρηστέα, έναν από τους μεγάλους Δασκάλους της εποχής του, ο μεγαλύτερος νομίζω: η Σχολή του (η Κλινική του αν προτιμάτε), έβγαλε αστέρια (θα προσπαθήσω να μην αναφερθώ σε ονόματα ζώντων διότι όλο και κάποιο θα ξεχάσω και θα παρεξηγηθώ), έβγαλε γιατρούς μετρίου βεληνεκούς (εκεί νομίζω ανήκω κι εγώ), έβγαλε βεβαίως και συναδέλφους οι οποίοι «ήλθον, είδον και απήλθον».

Όταν το 1967 (Νοέμβριος) πήγα στο «Λαϊκό», μετά από 1 χρόνο προϋπηρεσία στη Χειρουργική Κλινική του Ναυτικού Νοσοκομείου Σαλαμίνας (υπηρετώντας, τότε, τη θητεία μου στο Π.Ν.-Β.Ν.) ίσως να ήμουν ο 26ος(!) βοηθός. Έμεινα επί 1,5 χρόνο άμισθος, περιμένοντας τη σειρά μου να διοριστώ. Όταν διοριστήκα πήρα μισθό 2.350 δρχ., με -πολλές φορές- 5 ημέρες την εβδομάδα εφημερίες σκληρές

¹Αγγειοχειρουργός
π. Πρόεδρος της Ελληνικής
Αγγειολογικής Εταιρείας

(το να κοιμηθείς όταν εφημέρευες, θεωρείτο μέγα ... «αμάρτημα»). Υπηρέτησα τους πρώτους μήνες κοντά στον αείμνηστο Βασ. Γεωργούλη. Άριστος στον τομέα του -παχύ έντερο-, ειλικρινής, ήπιος, χαμογελαστός και... ξεχασιάρης (έπρεπε κάθε τόσο να του θυμίζουμε το πρόγραμμα, τις υποχρεώσεις κλπ. της Κλινικής). Σε λίγο ήρθε από το Houston ο Καθηγητής (Επιμελητής τότε) κ. Παν. Μπάλας (ο οποίος σε 1-2 χρόνια με...κρέμασε -με πάντρεψε, ήθελα να πω). «Ψείρας», αυστηρός με όλους και πρώτα απ' όλα με τον εαυτό του, γεμάτος νέες ιδέες, με πήρε κοντά του! Κάπου μέσα σ' αυτό το χρονικό διάστημα, βοηθούσα και το Σταύρο Πλέσσα, ο οποίος βέβαια υπήρξε από τους πρώτους (χρονολογικά) και καλύτερους (και ταχύτερους) αγγειοχειρουργούς που γνώρισα. Σε λίγο (ήμουν αρκετά εργατικός και υπάκουος) «προβιβάστηκα» σε βοηθό θέσεων και έτσι γνώρισα καλά «από πρώτο χέρι» τον αείμνηστο Νικ. Χρηστέα.

Ο Νικ. Χρηστέας ήταν μια χειρουργική φυσιογνωμία που παρόμοια δεν έχει περάσει τα τελευταία 50 χρόνια! Άρχοντας, λεβέντης, επιβλητικός και αξιοπρεπής όσο κανένας άλλος, ούτε από τους πριν, ούτε από τους μετά από αυτόν! Δεν έσκυψε τη μέση του σε κανέναν, όταν οι περισσότεροι περπατούσαν με την «οσφύ κεκαμένην». Η τότε περίοδος ήταν δύσκολη για όλη την Ελλάδα και για όλους τους Έλληνες. Δεν τολμούσες να πεις δυνατά τη γνώμη σου, διότι μπορεί ο διπλανός σου, ο «φίλος» σου να τα μεταφέρει όπως αυτός ήθελε. Δεν ήταν μόνο το πολίτευμα (χούντα), ήταν γενικά η περιρρέουσα ατμόσφαιρα... Λόγω ειδικών συνθηκών του νοσοκομείου (εφυλάσσετο τέλεια, πανταχόθεν), νοσηλεύσαμε από

αριστερούς (στο δωμάτιο 301 ο αείμνηστος Ηλίας Ηλιού -γνωστή φυσιογνωμία της αριστεράς (ΕΔΑ) της εποχής- ένας ήπιος, αξιοπρεπής και ευγενής ασθενής, με διαβήτη και κρίσιμη ισχαιμία κάτω άκρων που ευτυχώς πήρε εξιτήριο άνευ ακρωτηριασμού), μέχρι ανθρώπους από το στενό πυρήνα της χούντας (Ν. Μακαρέζος στο δωμάτιο 304, επίσης ήπιος, ευγενής και χαμογελαστός ασθενής, που ουδέποτε κατάλαβα πώς είχε μπλέξει με την πολιτική, χειρουργήθη με κύστη ιγμορείου από Ιατρούς-Καθηγητές του Ιπποκρατείου). Πέραν από τους προαναφερθέντες, νοσηλεύσαμε πρώην και εν ενεργεία Υπουργούς ή και Αρχηγούς Κομμάτων. Ουδέποτε μα ουδέποτε έσκυψε τη μέση του σε κάποιον από τους ανωτέρω. Αντίθετα, βοηθούσε τους κατατρεγμένους: επέμενε να επιτραπεί το επισκεπτήριο στην Κυρία Ηλιού που -για την τότε εποχή- θεωρείτο αδύνατο. Κάποτε ταξιδέψαμε με ένα μικρό αεροπλάνο της Ολυμπιακής και μεταβήκαμε στην πατρίδα μου τη Χίο, για να χειρουργήσει ο Καθηγητής κάποιον επώνυμο με γαστρορραγία. Στην ομάδα ήταν ο αείμνηστος Χειρουργός Θεοδ. Σεγδίτσας, η αείμνηστη Προϊσταμένη Χρυσούλα Αποστολοπούλου (η εργαλειοδότριά του) και οι Χαρ. Μπαλαρούτσος (Χειρουργός) και Νάκος Κυβέλος (Αναισθησιολόγος). Εγώ ήμουν ο τελευταίος τροχός και κρίκος, μεταξύ των συγγενών του ασθενούς και της ομάδας μας: όταν του μετέφερα το εύλογο ερώτημα των συγγενών: «Σας παρακαλούμε κ. Τριπολίτη, ρωτήστε τον κ. Καθηγητή τι του χρωστάμε», η απάντησή του ήταν: «Μα τι είναι αυτά που ρωτάς Τριπολίτη, ζήτησα εγώ ποτέ χρήματα;». Και βέβαια ποτέ δεν είχε προβεί σε συμφωνίες... Άλλο περιστατικό: όταν έκανε κάποια εμβολεκτομή με Fogarty και -ως γνωστόν- το αίμα πέταξε με πίεση (δείγμα επιτυχίας) άρχισε να...πανηγυρίζει («Πρώτη και τελευταία φορά τον είδαν έτσι ανθρώπινο» μου είπαν αυτοί που μου διηγήθηκαν το περιστατικό!...). Παίρνοντας την ειδικότητα του Γενικού Χειρουργού με πρότεινε για Πανεπιστημιακό Βοηθό, ίσως ήμουν ο τελευταίος που προτάθηκα από εκείνον. Σε λίγο όμως τον κάλεσαν από την οδό Μπουμπουλίνας (η τότε Ασφάλεια -επί χούντας) και του ζήτησαν να τους...επισκεφθώ για ανάκριση! Ήταν στο χέρι του να σταματήσει τη διαδικασία του διορισμού μου... Όμως απλώς μου είπε να πάω «να δω τι θέλουν». Βέβαια, ακολούθησα τη συμβουλή του και...ανακρίθηκα. Αυτό που προέκυψε ήταν ότι την εποχή του ΕΑΜ ήμουν 3 ετών και έτσι δεν ήμουν... επικίνδυνος αριστερός, ανάρτης. Ο Θεός ας συγχωρήσει και τον ανακριτή μου και τον Καθηγητή μου που με αντιμετώπισαν με καλοσύνη!

Αυτήν την περίοδο, ο αείμνηστος Χρηστέας έκανε παρέα και με τον Αριστοτέλη Ωνάση. Ήταν η εποχή

που άρχιζε η μυοπάθεια στον Ωνάση (από την οποία, αν θυμάμαι καλά και πέθανε). Την ίδια εποχή, ή λίγο αργότερα, έχασε το γιο του τον Αλέξανδρο σε αεροπορικό δυστύχημα(;). Ήταν επόμενο, με τόσα «χαστούκια» της τύχης, ο Ωνάσης να μην αισθάνεται και πολύ καλά. Κάποιο απόγευμα λοιπόν, και ενώ εφημέρευα, έρχεται ο «Τέλης» να βρει το «Νίκο» (έτσι αποκαλούσε ο ένας τον άλλο). Μαζί του ο «Τέλης» είχε και τη Χριστίνα (σε μια ηλικία 16-18 ετών). Ήταν ένα κορίτσι συμπαθητικό, μελαχρινό, με μεγάλα μαύρα μάτια μελαγχολικά!... Με φώναξε λοιπόν στο γραφείο του ο αείμνηστος Καθηγητής και μου είπε: «Τριπολίτη, πήγαινε τη Χριστίνα στους Οφθαλμιάτρους». Εγώ γύρισα παραξενεμένος και είδα πράγματι ότι τα μάτια της ήταν κατακόκκινα. Την πήγα λοιπόν και η διάγνωση ήταν «επιπεφυκίτις». Οι συνάδελφοι μου είπαν διακριτικά: «Να πεις στον πατέρα της, η κοπέλα να κοιμάται λίγο περισσότερο».

Ως Δάσκαλος, η μεταδοτικότητα του ήταν το κάτι άλλο. Τα διοικητικά του προσόντα είναι γνωστά, η δε χειρουργική του τέχνη παγκοσμίως γνωστή. Και επειδή το κείμενο γράφτηκε για την Ελληνική Αγγειοχειρουργική, ας μην ξεχνάμε ότι εκείνος καθιέρωσε στην Ελλάδα τις συμπαθεκτομές^{1*} (για τις γνωστές ενδείξεις: Raynaud, Büerger κλπ.) και την αδρεναλεκτομή (εκτομή επινεφριδίων) για την υπέρταση. Στην Κλινική του βεβαίως (συνηθίζαμε να τη λέμε Κλινική Χρηστέα), έγιναν πρωτοποριακές για την εποχή αγγειακές επεμβάσεις (κ.κ. Μπάλας, Σκαλκέας) και επίσης πρωτοποριακές επεμβάσεις μεταμοσχεύσεων και καρδιάς (κ. Σκαλκέας). Η πρώτη ανασυγκόλληση άνω άκρου στην Ελλάδα έγινε την εποχή του, από μαθητή του (κ.κ. Παν. Μπάλα και Τάσο Γιαννίκα). Ακόμη, σε συνεργασία με τους κ.κ. Γρηγόρη Σκαλκέα και Παναγιώτη Μπάλα, έκανε την πρώτη αντικατάσταση κοιλιακής αορτής σε σκύλο και την πρώτη επιτυχή εκτέλεση διακοιλιακής, ανοικτής εμβολεκτομής του αορτικού δικασμού σε συνεργασία, πάλι, με τους κ.κ. Γρηγόρη Σκαλκέα και Παναγιώτη Μπάλα (1957). Τέλος, εξέδωσε, σε συνεργασία με τον Καθηγητή κ. Παναγιώτη Μπάλα, το σύγγραμμα με τίτλο «Παθήσεις των Αγγείων».

^{1*} Περιαρτηριακές και οσφυϊκές, καθώς και τις ενδαρτηριακές εγχύσεις νοβοκαΐνης.

Παρότι προσπάθησα να μην αναφερθώ σε επιζώντες, δεν μπορώ να μην αναφέρω τον Ομότιμο Καθηγητή και Ακαδημαϊκό Γρηγόριο Σκαλκέα (γνωστή η διαδρομή του και η διοικητική του ΥΠΕΡΙκανότητας). Η Κλινική Σκαλκέα (Β΄ Προπαιδευτική Χειρουργική Κλινική- ένα γερό κλαδί του κορμού της Α΄ Χειρουργικής Κλινικής) πρόκοψε στην εποχή του και έβγαλε «αστέρια». Ένα από αυτά, το λαμπρότερο θα έλεγα και διάδοχός του, ο Καθ. Μιχαήλ Σέχας, ομότιμος τώρα, κράτησε ψηλά τη Β΄ Προπαιδευτική Χειρουργική Κλινική και έδωσε τη σκυτάλη σε εξαιρετους συναδέλφους (όποιοι με γνωρίζει προσωπικά θα κατανοεί ότι δεν γράφω υπερβολές, ουδέποτε «έγλυψα», άλλωστε δεν υπάρχει και λόγος...).

Ο Μιχάλης Σέχας, εκτός από δάσκαλος και «τεχνίτης», είναι και εξαιρετος καλλιτέχνης. Επιστρέφοντας στην «Κλινική Χρηστέα», η διαδοχή, από τον αείμνηστο Χρηστέα στο διάδοχό του Παν. Χρυσοσπάθη, έγινε με «τους κανόνες της εποχής» και έτσι, οι ανήκοντες στην Κλινική Χρηστέα (και Μπάλα πλέον) βρεθήκαμε... εκτός!...

Συνοψίζοντας τη ζωή μου στην Α΄ Χειρουργική (flash-back και πάλι) καταλήγω: στα 28 μου χρόνια είχα την ειδικότητα του Γενικού Χειρουργού και τον πρώτο μου γιο, στα 29 μου ήμουν Πανεπιστημιακός, στα 36 μου με διατριβή στα αγγεία (παρότι δεν υπήρχε τότε η ειδικότητα της Αγγειοχειρουργικής που έγινε το 1991), στα 40 μου στο Λονδίνο και το Σιάτλ, και τέλος (άδοξο τέλος) «πτώση» με την επιστροφή μου (...μεγάλη ιστορία που...δε γράφεται...τι ήθελα να βιάζομαι;).

Και ο...αείμνηστος Χρηστέας...τι απέγινε; Με τη συνταξιοδότησή του περιορίστηκε στην καλλιέργεια... κάκτων στα Λεγραινά και στο ψάρεμα. Πέθανε αξιοπρεπής από γεράματα σε ηλικία 96 ετών. Αιωνία η μνήμη του και το παράδειγμά του ας το ακολουθήσουν οι νεώτεροι!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το πιο πάνω κείμενο σίγουρα θα σχολιαστεί (θετικά-αρνητικά και σίγουρα...ειρωνικά). Ζητώ συγγνώμη αν έθιξα ή ξέχασα κάποιον. Άλλωστε, το κείμενο είναι ανοικτό προς συζήτηση και η αναδρομή στο παρελθόν (=ιστορία) σίγουρα είναι χρήσιμη για να στηρίξουμε το παρόν και το μέλλον!...